

Een **ramp** voor kwetsbaren

Belangenorganisatie Detailhandel Nederland maakte op 12 oktober van dit jaar bekend dat twee winkelgebieden in Amsterdam geldvrij zullen worden. Consumenten zullen er in de toekomst alleen nog kunnen pinnen of chippen. Het is een trend die de komende jaren zal doorzetten. **Voor kwetsbare mensen in onze samenleving is deze ontwikkeling een ramp.**

Het aangekondigde beleid is een direct gevolg van een dramatische overval enige dagen ervoor, waarbij een juwelier werd vermoord. De Consumentenbond gaf onlangs aan dat contant betalen over vijf jaar verleden tijd is. Al eerder hebben we in *De Oogst* aandacht besteed aan het spanningsveld dat kan ontstaan tussen veiligheid of rechtshandhaving en bescherming van de privacy. De praktijk leert dat criminele excessen vaak leiden tot een aanscherping van procedures. Problemen kunnen er echter ook door worden verplaatst. Een betere beveiliging van banken had tot gevolg dat de zware criminaliteit zich verplaatste naar tankstations en winkels. Nu daar de beveiliging is verbeterd, zien we een toename van overvallen op woonhuizen en afgelegen boerderijen.

Het systeem kan zich snel tegen ons keren

Verstikkend systeem

In 2008 pleitte burgemeester Jorritsma van Almere al voor geldloze supermarkten in haar gemeente, vanwege de sterke toename van het aantal overvallen. Zij gaf daarbij wel aan dat andere gemeentes in Flevoland moesten

volgen, om verplaatsing van problemen te voorkomen. Laat ik voorop stellen dat we hier te maken hebben met afschuwelijke maatschappelijke dilemma's. Dat overheden en bedrijfsleven een preventief beleid voeren om zware criminaliteit te bestrijden en slachtoffers te voorkomen, is begrijpelijk. Wel is de vraag gerechtvaardigd of het geldvrij maken van complete winkelgebieden proportioneel is.

Het dit jaar verschenen boek *Privacy. Hoe Nederland verandert in een controlestaat* (Uitgeverij Contact, Amsterdam) bevat een interessante visie op de huidige ontwikkeling. Volgens de auteur legt de overheid een eenzijdige nadruk op veiligheid. Hierdoor creëert ze een verstikkend systeem dat zich snel tegen mensen kan keren. Het aangekondigde beleid kan verstrekkende gevolgen hebben voor de meest kwetsbaren in onze samenleving. Daarom sta ik kritisch tegenover deze beleidsomslog en vermoed dat ook andere, grotere belangen een rol spelen. Belangen van machtige spelers op het maatschappelijke schaakbord zoals banken, grote bedrijven en overheden die baat hebben bij een geldloze samenleving. Bij de huidige discussie wordt namelijk onderbelicht dat ook elektronisch betalen grote veiligheidsrisico's oplevert. Er is een sterke toename

van computercriminaliteit zoals het kopiëren van pasgegevens (*skimming*), hengelen naar vertrouwelijke informatie via internet (*phishing*) en onbevoegd binnendringen in computers (*hacking*).

Ook elektronisch betalen heeft grote veiligheidsrisico's

Kwetsbare medemensen

Door de vergrijzing groeit het aantal kwetsbare medemensen dat geheel of ten dele afhankelijk is van familieleden of zorgverleners. De overheid wil ouderen zo lang mogelijk zelfstandig laten functioneren in de samenleving en dat geldt bijvoorbeeld ook voor mensen met een verstandelijke beperking. Zorginstellingen zijn kostbaar en het is goedkoper als ouderen met ondersteuning thuis blijven wonen. Ingrijpende wijzigingen in het betaalsysteem kunnen gevolgen hebben voor de levenskwaliteit van miljoenen mensen. Dit zal ik met een praktijkvoorbeeld verduidelijken. Ik ken een jongeman met een lichamelijke en licht verstandelijke beperking, die niet kan lezen en schrijven. Zijn bewindvoerder heeft met de bank, die niet meer over een kas beschikt, afspraken gemaakt over

FOTO ARIE AMBACHTSHEER

een pinlimiet. Hij kan in een bepaalde periode maximaal 50 euro pinnen en met dat geld doet hij aankopen. Deze werkwijze is goed voor zijn eigenwaarde en functiëren in de samenleving. In de praktijk doen zich wel eens praktische problemen voor, bijvoorbeeld als op het scherm van de pinautomaat een boodschap verschijnt die hij niet kan lezen. Daarom pinst hij bij de geldautomaat van het bankkantoor tijdens kantooruren, zodat er altijd een beroep kan worden gedaan op het bankpersoneel.

Pinnen leidt aantoonbaar tot meer bestedingen

Bij een geldloos systeem raakt hij die zelfstandigheid kwijt. Als hij namelijk voor ieder gering bedrag zou pinnen bij het afrekenen in winkels, neemt – vanwege zijn beperking – het risico op fouten of ‘vergissingen’ van winkelpersoneel toe. Net zo zwaarwegend is het feit dat het betaalgemak van pinnen aantoonbaar tot meer be-

stedingen leidt en dus een groter risico op schulden.

Tijdens een recente discussie over het onderwerp op televisie deed een pleitbezorger van geldvrij winkelen de uitspraak dat zo'n oudere of gehandicapte dan maar iemand anders moet laten pinnen. Opmerkelijk, want vers in ons geheugen ligt nog de reclamecampagne waarin juist het tegengestelde werd geadviseerd. 'Ze mogen alles van mij weten, behalve mijn pincode', was toen de reclameslogan. Bij de overhaaste invoering van geldvrije winkelzones wordt gereageerd op incidenten, zonder gedegen bezinning op de ingrijpende gevolgen voor kwetsbare groepen burgers.

De minsten van onze broeders

Het valt mij telkens weer op dat dit onderwerp veel christenen onberoerd laat. Hoe zwaarwegend de argumenten voor een geldloze samenleving ook kunnen zijn, de belangen van kwetsbare medemensen mogen niet worden genegeerd. Juist in onze complexer wordende samenleving dragen we verantwoordelijkheid voor

medemensen die minder goed voor zichzelf kunnen opkomen – de minsten van onze broeders (Mat. 25:35-40), die vaak al zoveel moeten inleveren.

Als mensen worden we meetbaar en volgbaar

Er zijn nog andere argumenten op grond waarvan ik kritisch ben over het streven naar een geldloze samenleving. Elektronisch betalen geeft inzicht in ons bestedingspatroon en de producten die we kopen, waardoor we als mens meetbaar en volgbaar worden. De vele elektronische sporen die we dagelijks achterlaten, kunnen informatie opleveren die oneigenlijk kan worden gebruikt.

Al in 1998 waarschuwde de toenmalige Registratiekamer (nu CBP) in de achtergrondstudie 'Gouden bergen van gegevens' tegen de risico's van informatiewinning (*data mining*) zoals selectie en uitsluiting. In diverse publicaties in *De Oogst* en op www.habakuk.nu is aandacht besteed aan deze 'jacht op informatie'.

Openbaring 13 is uitvoerbaar op universeel niveau

Ook vanuit profetisch perspectief is bezinning op dit onderwerp gewenst. Openbaring 13:11-18 is technisch uitvoerbaar op universeel niveau. Juist een geldloze samenleving kan voor een toekomstige wereldleider een instrument zijn om de bevolking optimaal te controleren en manipuleren. Wie tegenstribbelt, kan door een simpele druk op de knop worden uitgesloten van het elektronische betaalverkeer en sociaal worden geïsoleerd. ◻

Jaap Spaans is schrijver en publicist, zie ook www.jaapspaans.nl.